

INNSPILL TIL MILJØPARTIET DE GRØNNE

PARTIPROGRAM 2021-2025

Vi i Attac Norge ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill til programkomitéens arbeid. Vi ser mye godt og grundig arbeid i førsteutkastet til partiprogrammet, men ønsker likevel å her komme med noen forslag til tillegg i eksisterende punkter og nye punkter. Det som er **fet, kursivt og understreket foreslås lagt til i programmet.**

21 – HANDEL OG INTERNASJONAL ØKONOMI

Linje 1471, punkt 1. Kreve at nye handelsavtaler stiller klare **og bindende** klima- og miljøkrav og er i tråd med Parisavtalen og anbefalingene fra FNs naturpanel om å stanse nedbyggingen av natur.

Bakgrunn: Mange avtaler legger allerede til grunn Parisavtalen og andre miljøvernsavtaler, men er ikke bindende, slik som øvrige bestemmelser i avtalene.

Linje 1475, punkt 2. At Norge blir en pådriver for at eksisterende og nye handelsavtaler respekterer og støtter menneskerettigheter og nasjonalt demokrati **gjennom bindende bestemmelser i avtalene**, og ikke undergraver utviklingslands muligheter til å bygge opp egen industri og matproduksjon.

Bakgrunn: Målet med avtalene skal være å ivareta mennesker og miljø, da må bestemmelser være bindende på dette, ikke næringslivets interesser.

Linje 1480, punkt 3. Forhindre at maktkonsentrasjonen i de største multinasjonale selskapene undergraver demokratiske institusjoner, svekker nasjonal skatteinngang og svekker forutsetningene for et sunt marked **og bærekraftig økonomi.**

Bakgrunn: Det er uklart hva som defineres som et sunt marked. Det kan være alt fra et marked som er effektivt, ikke har monopol, eller et som skaper gode liv og regenererer naturen. Dette bør spesifiseres ytterligere.

Linje 1483, punkt 4. Jobbe for større åpenhet i handelsforhandlinger slik at en opplyst demokratisk debatt kan finne sted, **ved å sikre at Stortinget får innsyn i planlagte mandater gjennom redegjørelser i Stortinget allerede før forhandlingene starter.**

Bakgrunn: I dag er forhandlingene såpass lukket fordi det ikke gis mandat gjennom høringer og redegjørelser i Stortinget. Dette fører til manglende debatt rundt forhandlingene både for folkevalgte og det øvrige samfunn.

Linje 1503, punkt 10. Støtte avtaler som legger til rette for økte norske investeringer i utviklingsland, forutsatt at det skjer på lokalbefolkningens premisser **og innenfor reelle bærekraftige prinsipper.**

Bakgrunn: Per i dag skjer inngåelse av investeringer i utviklingsland verken på lokalbefolkningens eller de reelle bærekraftige premisser. Dette må til enhver tid komme først som et overordnet mål før man bestemmer seg for virkemidler.

Attac Norge foreslår å legge til følgende punkter i kapittel 21:

13. Jobbe for å sikre multilaterale avtaler gjennom WTO heller enn bilaterale, regionale og plurilaterale handels- og investeringsavtaler, som ofte går lenger i å innskrenke miljøreguleringer, lokalt handlingsrom og arbeidstakersrettigheter.

Bakgrunn: Nå som forhandlinger står stille i WTO har antall bilaterale, regionale og plurilaterale avtaler gått kraftig opp. Ofte går disse avtalene langt lengre i å innskrenke miljøreguleringer, lokalt handlingsrom, arbeidstakersrettigheter og menneskerettigheter. Det er EFTA-Mercosur-avtalen et tydelig eksempel på, hvor kapittelet om bærekraft ikke er bindende slik som de øvrige kapitlene. I tillegg presses ofte fattigere land til å gå med på avtaler som ligger i de rikere landenes interesser. Slike avtaler er med på å sette nye standarder for handelssystemet som ikke er forankret eller det er enighet om hos alle land som vil påvirkes av de nye standardene. Derfor bør WTO som et multilateralt organ være det ledende stedet for å sette demokratiske, bærekraftige og rettferdige standarder for handelssystemet.

14. Jobbe for at det innføres prosesser for konsekvensanalyser for alle parter i forhandlinger til handels- og investeringsavtaler. Analysene skal inneholde evalueringer av potensielle sosiale, miljømessige og økonomiske effekter. Her må det sosiale og miljømessige veie tyngst.

Bakgrunn: Det gjennomføres ingen analyser av avtalers påvirkning per i dag. Det er en lang prosess som gjør fremforhandlingen mindre effektiv. Likevel er det viktig å ivareta det som skal være målsettingen med en avtale – et levende miljø og gode liv for alle – ved å evaluere om dette vil være mulig gjennom en slik avtale med de partene man ønsker å inngå en avtale med.

15. Jobbe for at alle land må få iverksatt tiltak som sikrer matproduksjon for eget forbruk.

Bakgrunn: Rundt 90 prosent av all matproduksjon forbrukes innenfor landenes grenser. Internasjonal handel omfatter derfor bare rundt 10 prosent av matproduksjonen. Likevel er det i det internasjonale handelsregelverket denne lille andelen som legger premisene også for nasjonale regler for produksjon til eget forbruk. Det er viktig at et internasjonalt handelsregelverk forplikter til, og beskytter retten til lokal matproduksjon for egen befolkning. Småskala familiejordbruk er sårbart for konkurranse fra importerte varer og må sikres beskyttelse. Lokale markeder må styrkes, ikke undergraves. Dette må gjøres ved å

støtte tiltak som Indias minimal support price, som både sikrer bonden avkastning på sine avlinger, men også en langsiktig matproduksjon og matvarelagre.

16. Alle former for direkte og indirekte subsidierte matprodukter som går til eksport til utviklingsland må stoppes umiddelbart.

Bakgrunn: Omfat-tende bruk av subsidier i rike land, på varer som havner på markeder i fattige land, ødelegger og truer levekårene til matprodusenter i utviklingsland, og må derfor avvikles på sikt. Slike subsidier bidrar også til at matvarer fra rike land utkonkurrerer matvarer fra fattige land på det norske markedet.

17. Offentlige tjenester holdes utenfor handelsavtaler.

Bakgrunn: Sterke mul-tinasjonale selskaper presser på for at offentlige velferdstjenester skal privatiseres og omgjøres til profitable investeringsobjekter. Basisbehov som for eksempel tilgangen til rent vann, utdanning, helsetjenester, kollektivtransport og grunnleggende energi- og teletjenester må ikke omgjøres til varer på et internasjonalt marked.

18. Norge skal trekke seg fra eksisterende avtaler med ISDS (investor-stat-tvisteløsningsmekanismer), og ikke inngå nye hvor dette er inkludert i avtaleteksten.

Bakgrunn: ISDS gir investorer mulighet til å saksøke stater blant annet for å inngå nye og strengere miljøreguleringer etter at avtalen har blitt ratifisert, siden de taper eller ser ut til å tape på de investeringene de har gjort på grunnlag av avtalens innhold. Slike saker tas også opp i voldgiftstoler utenfor de nasjonale rammene og lovene til den staten som blir saksøkt, og legger kun avtaleteksten til grunn. Å inkludere dette i avtaler innskrenker handlingsrommet i møte med miljøkrisen.

28 – DIGITALISERING

Linje 1912, punkt 6. At stordata basert på informasjon om Norges befolkning skal underlegges demokratisk kontroll. **Her legges det alltid til grunn et generelt prinsipp om at dem det samles inn data om, det være seg arbeidere, brukere, eller borgere, skal ha noe å si om hvordan dataene skal brukes**

Bakgrunn: Per i dag er det de færreste av oss som leser hele teksten når vi godtar en programvare sin bruk av våre data, eller har mulighet til å ikke si ifra oss et krav om å gi fra oss informasjon i møte med disse selskapene. Det er fordi vi og dataen vi produserer er produktet til disse selskapene. Da må det legges til grunn demokratisk forankrede prinsipper om hvordan data brukes, og hvem som tjener på informasjonen om oss.

Linje 1930, punkt 13. At det offentlige tilrettelegger for bruk av fri programvare, åpen kildekode, åpne filformater og standarder i sin virksomhet der det er hensiktsmessig. **Det betyr at all programvare som utvikles av det offentlige har åpen kildekode, og at man i størst mulig grad skal vektlegge dette når man kjøper inn programvare.**

Bakgrunn: Som en storinnkjøper av tjenester og varer har det offentlige mulighet til å legge krav om hvordan selskaper skal operere både i og utenfor Norge. Det er derfor viktig at det offentlige både utarbeider egne tjenester med åpenhet, samt når disse tjenestene hentes inn så inngår de samme premissene.

Attac Norge foreslår å legge til følgende punkter i kapittel 28:

21 I de tilfeller hvor åpen kildekode ikke lar seg gjøre krever vi at et organ som skal få innsyn og handle på vegne av folket (for eksempel Datatilsynet eller lignende)

Bakgrunn: Det vil ikke til enhver tid la seg gjøre å få innsyn i kildekode, spesielt ikke i en overgangsfase. Det er likevel viktig at det finnes en viss demokratisk forankring gjennom et tilsynsorgan, offentlige tilsynsmyndigheter skal derfor kunne kreve åpenhet og innsyn i algoritmer og kildekode.

22. At det opprettes en offentlig statssky

Bakgrunn: Offentlige data er blant de viktigste dataene vi har og omfatter ting som helsedata, finansdata, og tusentalls datapunkter om innbyggere og infrastruktur. Når disse dataene havner i hendene til teknologigiganter blir de sittende med kunnskapen og verktøyene for å lage tjenester. Dette truer demokratiet og den offentlige velferdsstaten. Opprettelsen av en statssky er derfor et viktig virkemiddel for å hindre økt privatisering av tjenester som i utgangspunktet bør være tilgjengelig for alle.

23. At det ikke eksporteres råmaterialet ut av landet. Data skal i all hovedsak lagres i det landet de produseres, og alltid være underlagt egne lover og regler.

Bakgrunn: I dag er det kun seks selskaper som eier 70 prosent av våre data. Dette skaper en udemokratisk maktkonsentrasjon om råvaren data. Selskapene tømmer samfunn for råvaren som våre data utgjør. Vår data kjøpes og selges til land som har svært ulikt syn på personvern. I Europa, og i Norge som sådan, blir personvern sett på som en rettighet. I USA blir personvern sett på som et konkurransefortrinn for de selskapene som velger å tilby det, mens i Kina kjenner de færreste til konseptet. Ved å sende data på tvers av landrgrenser trues både personvern og demokratisk kontroll over dataene.

24. At selskapsdata kan åpnes opp og tilgjengeliggjøres av det offentlige der det er hensiktsmessig, slik at verdien deres kan tilfalle en større bredde av aktører.

Bakgrunn: Selskapene tilegner seg selv monopol på områder som påvirker samfunnsutviklingen, ved sin uthenting av data. Google vet mer om hvordan vi beveger oss i

våre byer enn hva det offentlige som har ansvaret for utviklingen av disse områene i dag, derfor blir vi i samfunnsutviklingen leilendinger av de store selskapene, og i stor del så er det selskapene som blir større. Dataene våre er fellesskapets ressurs, og må derfor også gjøres tilgjengelig for fellesskapet, og verdiene må likeså tilfalle her.

*Med vennlig hilsen,
Hege Skarrud
Leder, Attac Norge*